

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

Сімакова Олександра Костянтинівна

УДК 369:364.6

**ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ У
СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ**

спеціальність 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма
«Економіка та організація соціального забезпечення»

АВТОРЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

Краматорськ - Тернопіль – 2022

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент,
Гігіс Тетяна Павлівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), доцент кафедри
економіки підприємства.

Рецензент: канд. екон. наук, доцент, доцент каф. обліку,
оподаткування та економічної безпеки
Дубинська Олена Сергіївна,
Донбаська державна машинобудівна академія
(м. Краматорськ).

Захист роботи відбудеться 28 грудня 2022 року о 10-00 на засіданні екзаменаційної комісії з атестації у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою : 84300, Україна, Донецька область, м. Краматорськ, б-р. Машинобудівників, 39, ауд. 2417 (під час обмежень воєнного стану - дистанційно з використанням платформи Google Meet)

Секретар екзаменаційної комісії з атестації
кандидат технічних наук, доц.

Сергій КАСЬЯНЮК

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Українське суспільство сьогодні потребує вирішення широкого кола питань, пов'язаних в даний час з переживанням складного періоду структурної, економічної та політичної переорієнтації, що характеризується глибокими кризами політичного, економічного та соціального характеру, що викликані в тому числі і війною.

Нагальною потребою в Україні є розбудова соціальної держави з розвиненою системою соціальних стандартів і гарантій. Соціальні гарантії визначають міру відповідальності держави і забезпечують певний рівень життя всім верствам населення. Недостатня дієвість механізму реалізації державних стандартів і гарантій соціального розвитку спричинена обмеженістю фінансового забезпечення, вирішення якого підвищить якість функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій. Останніми роками в Україні все більшого значення набуває соціальне забезпечення громадян, адже в нових соціально-політичних та економічних умовах з'явилася потреба в належному фінансовому забезпеченні.

Дослідженню державних соціальних стандартів та гарантій присвячені праці багатьох українських вчених, серед яких: Баранник Л. В., Баранова Н. П., Бідак В. Я., Грановська І. В., Корецька С. О., Кривцова М. С., Лібанова Е. М., Лопушняк Г. С., Максимчук О. Є., Новикова О. Ф. Серед науковців, які досліджували проблеми соціального забезпечення: Бондар М.І, Борецька Н.П., Гузенко О.П., Даніліна М.В., Дутчак А. В ., Калашников С. В, Кречотень І. М., Лібанова Е.М., Лукашикевич В.М., Осіпова Л. В., Утвенко В. В. та інші. Авторами вирішене велике коло питань теоретичного та методологічного характеру. Однак за наявності чималої кількості напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених з проблематики створення якісної системи державних соціальних стандартів і гарантій та соціального забезпечення населення залишаються дискусійними питання щодо розуміння їх понять.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування напрямів розвитку соціального забезпечення населення України на основі удосконалення системи соціальних стандартів і гарантій.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити різні підходи до визначення сутності і ролі державних соціальних гарантій в Україні;
- визначити джерела щодо формування механізму забезпечення соціальних гарантій держави;
- розкрити відмінні підходи до трактування сутності поняття соціального забезпечення населення;
- з'ясувати стан системи соціального забезпечення населення України на сучасному етапі;
- проаналізувати стан державних гарантій, спрямованих на соціальне забезпечення населення, та стан соціального забезпечення

внутрішньо переміщених осіб під час воєнних дій;

– розглянути зарубіжний досвід формування та реалізації соціального забезпечення населення та можливості його впровадження у вітчизняну практику;

– запропонувати напрями розвитку соціального забезпечення населення під час інклюзивного відновлення в Україні.

Об'єкт дослідження є процес надання державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методичні підходи до розвитку державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у роботі завдань та досягнення поставленої мети використано наступні методи дослідження: теоретичне узагальнення, діалектичне пізнання, наукова абстракція, економічний аналіз, синтез, аналогія, логічне узагальнення, порівняння, індукції, дедукції, спостереження, групування, табличний і графічний аналіз, моделювання та прогнозування.

Інформаційну базу дослідження забезпечують: Конституція України, закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, постанови та статистичні матеріали Державної служби статистики України, фахова література та наукові праці за темою дослідження, результати наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних учених і дослідників з питань розвитку державних соціальних гарантій та соціального забезпечення населення в Україні, а також ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні існуючих теоретико-методологічних засад державних соціальних гарантій та основ забезпечення соціального забезпечення населення. Найбільш вагомими результатами роботи:

удосконалено:

– визначення категорії державні соціальні гарантії;

набуло подальшого розвитку:

– напрями розвитку системи соціального забезпечення населення в Україні на основі визначеної пріоритетності завдань та можливостей їх реалізації.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота магістру є самостійно виконаною працею, в якій наведено авторські положення, висновки і рекомендації щодо вдосконалення пріоритетних напрямів вдосконалення системи соціального забезпечення населення в Україні.

Публікації. Основні положення та результати роботи відображено у наукових працях – у науковому виданні ВАК та збірниках тез конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 1,2 ум. друк. арк., з яких особисто авторові належить 0,5 ум.-друк. арк.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 121 сторінок основного тексту.

Робота містить 11 таблиць та 16 рисунків, перелік літературних джерел, 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади державних соціальних гарантій» розглянуто сутність і роль державних соціальних гарантій в Україні. Розглянуто формування механізму забезпечення соціальних гарантій держави. Досліджено існуючі наукові підходи до визначення поняття соціальне забезпечення і проаналізовано систему соціального забезпечення населення України на сучасному етапі.

У результаті дослідження теоретико-методологічних засад державних соціальних гарантій приходимо до таких висновків і узагальнень: державні соціальні гарантії – це система обов'язків держави перед своїми громадянами стосовно задоволення їхніх основних соціальних потреб.

Розглянуто проблеми сутнісно-теоретичного характеру стосовно трактування понять «державні соціальні стандарти», «державні соціальні гарантії» та «соціальні нормативи». Протягом останніх років відбувається пошук нових підходів до визначення соціальних стандартів та гарантій, як основи для забезпечення життєдіяльності усіх членів суспільства. Аналіз літературних джерел показав що нині немає єдиних підходів серед науковців і дослідників, щодо визначення базового стандарту, на основі якого формується механізм забезпечення реалізації соціальних гарантій держави.

Встановлено, що однією складовою системи соціальної підтримки населення є соціальні стандарти й гарантії держави населенню. Рівень соціальної захищеності населення безпосередньо визначається тим, наскільки фактичні показники відповідають існуючим державним соціальним гарантіям. В Україні до них належать: мінімальний споживчий бюджет; оптимальний (раціональний) споживчий бюджет; прожитковий мінімум; мінімальна заробітна плата; мінімальна пенсія; неоподаткований мінімум.

Прожитковий мінімум у законодавстві трактують як базовий державний соціальний стандарт. Тому для забезпечення ефективного використання прожиткового мінімуму необхідно постійно переглядати структуру нормативів для розрахунку складових його компонентів.

Доцільно зазначити, що соціальна держава – це держава, яка втілює заходи покращення матеріального, духовного стану своїх громадян, захищає від соціально-економічних ризиків, шляхом забезпечення достойного життя населення та розподілу ВВП для реалізації соціальних гарантій держави.

Встановлено, що формування фінансових ресурсів для забезпечення державних соціальних гарантій в Україні здійснюється за рахунок таких джерел, як: оподаткування, обов'язкові платежі, соціальне страхування, благодійництво. Крім того, для формування фінансових ресурсів забезпечення реалізації соціальних гарантій держави використовується механізм обов'язкового або добровільного соціального страхування. За

допомогою обов'язкового соціального страхування формуються державні цільові фонди за рахунок сплати страхових внесків громадянами.

Наведено основні методів визначення прожиткового мінімуму у світовій практиці з розкриттям змісту і відмінності від інших, в тому числі в Україні, де прожитковий мінімум визначається нормативним методом, тобто за фактичною вартістю споживчих товарів і послуг, у розрахунку на місяць на одну особу.

Розглядаючи сутність соціального забезпечення в Україні, необхідно відзначити, що спостерігається широкий спектр різних авторських підходів до його трактування. Таким чином, доцільно визначити, що соціальне забезпечення це форма вираження політики держави, спрямованої на матеріальне забезпечення і яка розглядається, як система державних заходів щодо надання матеріальної допомоги з метою компенсації зниження або запобігання негативного впливу соціальних ризиків на окремих категорій громадян, які не мають достатніх засобів до якісного життя.

Дослідивши існуючі наукові підходи, варто зазначити, що соціальне забезпечення є одним із ключових складових економічного розвитку кожної країни. Саме тому при формуванні державної політики особливу увагу зосереджують саме на рівні та структурі соціального забезпечення. Структура соціального забезпечення в різних країнах різниться. Відповідно до визначення Міжнародної асоціації соціального забезпечення, соціальне забезпечення може включати програми соціального страхування, пенсійне забезпечення, допомога по тимчасовій непрацездатності та інші соціальні виплати та допомоги.

Реалізація соціальних гарантій здійснюється за допомогою державних соціальних стандартів, які застосовуються у сучасній практиці формування бюджетів різних рівнів, соціальних фондів, і за допомогою яких повинні забезпечуватись конституційні права громадян на достатній життєвий рівень.

Значимо, що в умовах ведення війни нові форми соціальних ризиків призводять до більшого поглиблення бідності населення України. А це нові виклики для державної політики проти бідності та перегляду традиційних підходів до соціального забезпечення населення.

У другому розділі «Дослідження стану державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення в Україні» проведено дослідження стану державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення в Україні. Проаналізовано стан державних гарантій, спрямованих на соціальне забезпечення населення, визначено особливості фінансування соціального забезпечення населення в Україні. Досліджено сучасний стан соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб під час воєнного стану.

Дослідження сучасного стану соціального забезпечення населення в Україні показали, що важливою його складовою є соціальні гарантії держави населенню. Сьогодні за прийнятими у суспільстві нормами, установлюються стандарти, які гарантує і забезпечує держава. До них належать: прожитковий

мінімум; мінімальна заробітна плата; мінімальна пенсія; неоподаткований мінімум і інші

Проаналізовано динаміку показників основних державних гарантій: розмірів прожиткового мінімуму на одну особу (загальний показник), мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії за 2010 – 2022 рр. Проведений аналіз показав, що за усіма показниками основних соціальних стандартів і гарантій спостерігається позитивна динаміка росту. Так, загальний прожитковий мінімум на одну особу у 2022р. порівняно з 2010р. збільшився на 1764 грн. (на 213,8%). Мінімальна заробітна плата у 2022 р. порівняно з 2010 роком збільшилась на 5831 грн. (на 671,0%). Мінімальна пенсія за віком у 2022 р. порівняно з 2010 роком збільшилась на 1398грн. (201,2%).

В той же час очевидно, що встановлені нині мінімальні розміри соціальної підтримки аж ніяк не можуть в більшості випадків задовольнити реальних потреб населення. Наприклад, мінімальна пенсія за проаналізований період становить менше ніж 100 % від прожиткового мінімуму, що вказує на знецінення осіб похилого віку. Вони отримують невелику пенсію, тому потребують додаткової допомоги.

Тому одним із найважливіших завдань соціальної політики держави продовжити створення ефективної та дієвої системи соціального забезпечення населення. Запропоновано основні напрями вдосконалення фінансування соціальних гарантій в країні.

З'ясовано, що основною особливістю фінансового забезпечення соціальних виплат, пільг та допомоги є державна система фінансування, як найвагоміше джерело і одна з основних складових системи соціального забезпечення України.

На основі дослідження тенденцій і стану фінансового забезпечення соціального захисту та соціального забезпечення в Україні виявлено динаміку зростання частки видатків зведеного бюджету України на окреслені цілі у загальній сумі видатків зведеного бюджету та у ВВП.

Аналіз сучасного стану реалізації соціального забезпечення в Україні дозволяє зробити висновок, що у структурі видатків державного бюджету за економічною класифікацією у 2021 році найбільші частки припадають на:

- використання товарів і послуг (382,5 млрд грн);
- соціальне забезпечення (343,5 млрд грн);
- оплату праці і нарахування на заробітну плату (262,8 млрд грн);
- міжбюджетні трансферти (202,7 млрд грн);
- видатки на обслуговування боргу (153,1 млрд грн).

Таким чином у структурі видатків державного бюджету за економічною класифікацією видатки на соціальне забезпечення (343,5 млрд грн) посідають друге місце.

Питома вага видатків державного бюджету 2021 році за функціональною класифікацією найбільшу питому вагу становлять видатки соціальний захист та соціальне забезпечення 22,8%, або 339,3 млрд грн, у порівнянні: міжбюджетні трансферти – 13,6%, або 202,7 млрд грн,

економічна діяльність – 12,1 %, або 181 млрд грн, громадський порядок, безпека і судова влада – 11,7%, або 174,4 млрд грн, охорона здоров'я – 11,4%, або 170,5 млрд грн.

Отже, у структурі видатків державного бюджету у 2021 році за функціональною класифікацією питома вага видатків на соціальне забезпечення (22,8%,) найвища. Але, незважаючи на це, цих коштів не вистачає, щоб вирішити всі проблеми у цій сфері

Встановлено, що однією з вагомих причин постійного бюджетного недофінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення населення в Україні є значна кількість пілг надання допомоги населенню.

Коливання видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення за 2020-2021рр. у ВВП у межах 8,3% і 6,7% є доволі значним та свідчить про тяжке становище в сфері виконання функції держави щодо соціального забезпечення й соціального захисту в Україні.

Дослідження сучасного стану внутрішньо переміщених осіб показало, що мотивацією переміщеним особам ставати на облік, сприятимуть запроваджені Урядом програми підтримки ВПО – без реєстрації неможливо отримувати державну допомогу.

Зазначимо основні програми щодо підтримки ВПО:

- допомога на проживання відповідно до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. N 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам»;

- допомога від Агентства ООН у справах біженців. Сума допомоги становить 2 220 грн. на кожну особу та надається протягом трьох місяців;

- допомога для ВПО від Світової продовольчої програми ООН. Допомога надається ВПО незалежно від отримання такою особою інших видів допомоги, зокрема виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Розмір допомоги складає 2 200 грн на кожну особу;

- компенсація за тимчасове розміщення ВПО. Також урядом запроваджено гарантовану державну підтримку особам, які безкоштовно прихистили в себе ВПО. Розмір компенсації складає 14,77 грн на день за кожну особу та надається для компенсації витрат на комунальні послуги;

- компенсація роботодавцям витрат на зарплату ВПО. З метою забезпечення працевлаштування ВПО Компенсація надається роботодавцю у розмірі 6,5 тис грн за кожного такого працівника протягом двох місяців з дня працевлаштування.

Виходячи з викладеного, доцільно зауважити, що основою підтримки внутрішньо переміщених осіб має бути сприяння працевлаштуванню. Ще одним важливим напрямом є залучення ВПО до роботи на підприємствах, які переїхали у безпечніші регіони країни. Іншою великою частиною підтримки ВПО є пряма допомога внутрішньо переміщеним особам.

Отже вважаємо, що перелічені заходи підтримки ВПО дозволять забезпечити їх житлом, та працевлаштуватися та почувати себе більш захищеними на новому місці проживання.

У третьому розділі «Напрями вдосконалення системи соціального забезпечення населення в Україні» досліджено зарубіжний досвід формування та реалізації соціального забезпечення населення та можливості його впровадження у вітчизняну практику, з'ясовано, який саме закордонний досвід зараз в Україні можливо та варто впровадити для формування та реалізації соціального забезпечення населення. Запропоновано пріоритетні напрями розвитку соціального забезпечення населення під час інклюзивного відновлення в Україні.

У рамках дослідження виявлено, що не має такої моделі, яка б повністю підходила для побудови вітчизняної системи соціального захисту та соціального забезпечення, але ж у процесі удосконалення та реформування соціальної підтримки важливим є врахування зарубіжного досвіду.

Досліджено, який саме закордонний досвід варто впровадити в реаліях України для забезпечення добробуту населення та зниження соціальної напруги у суспільстві. Розглянуті моделі соціальної політики суттєво відрізняються між собою за такими важливими показниками соціального життя, як: функціонування пенсійної системи, системи соціального захисту, системи страхування, роль державної підтримки населення тощо.

З'ясовано, що крім названих, існують інші моделі соціальної політики, які мають як власні, так і змішані характеристики відомих моделей. Звісно кожен досвід є унікальним, стартові умови країн, проблеми та цілі є різними.

Розмірковуючи щодо сучасного розвитку економіки України в умовах ведення війни та зростання ролі соціальної сфери, треба усвідомлювати, що в короткостроковій перспективі життєво важливою для України буде реконструкція критичних активів; підтримка засобів існування та соціальний захист тих, хто безпосередньо постраждав від війни; підтримка існуючого рівня зайнятості; зменшення безпосередні економічні та соціальні витрати на війну. Цей етап має відбутися залежно від ходу війни і від отримання належного міжнародного грантового фінансування, включаючи офіційну допомогу у розвитку від членів ОЕСР.

Враховуючи сучасний стан і тенденції розвитку вітчизняної економіки, на нашу думку, збільшення обсягів бюджетного фінансування в Україні є проблематичним, тому необхідно зосередити увагу на підвищенні ролі та рівня позабюджетного фінансування і залучення допомоги від зарубіжних фондів.

Зазначимо, що в даному контексті на нашу думку необхідно здійснити ряд заходів, а саме:

- підтримувати рівень зайнятості населення, щоб зменшити економічні та соціальні втрати війни та забезпечити швидше відновлення в майбутньому
- здійснювати реконструкцію критично важливих активів, послуг та інфраструктури, які забезпечують загальний доступ до основних послуг;

- забезпечити підтримку засобів до існування або соціальний захист постраждалого населення;
- надавати якісні послуги для груп, які найбільше постраждали від довгострокових наслідків війни. Розвиток служб для дітей в рамках громади стане важливим кроком, що дозволить запропонувати альтернативу інституційному догляду;
- докласти зусиль до належного міжнародного грантового фінансування, включаючи офіційну допомогу у розвитку від членів ОЕСР. Якщо дозволять ресурси, поточна програма релокації, спрямована на захист існуючих промислових потужностей шляхом створенню підприємств.

В економіці відбуватимуться великі структурні зміни у міру того, як коригуватиметься структура промисловості та затребувані робочі навички, необхідні для підтримки відновлення країни після війни з російськими окупантами.

Адаптивна професійна освіта та підготовка (VET) і ширші навчальні програми озброять людей навичками, необхідними для управління процесом реконструкції. Важливою буде ефективна інтеграція служб зайнятості зі службами охорони здоров'я, житлового фонду та іншими соціальними службами, щоб задовольнити складний спектр потреб шукачів роботи, зокрема найбільш уразливих.

Визнання та вдосконалення навичок біженців у країнах призначення будуть важливими для того, щоб забезпечити людям підтримку, необхідну для того, щоб вони могли докластись до відновлення України після свого повернення.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретико-методологічних засад державних соціальних гарантій дало змогу уточнити низку наукових положень теоретичного та практичного характеру, а також запропонувати рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності формування механізму забезпечення соціальних гарантій держави та соціального забезпечення населення України.

На основі ґрунтовного аналізу наукових підходів до тлумачення сутності державних соціальних гарантій виявлено, що її доцільно розглядати як встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, які забезпечують рівень життя на рівні прожиткового мінімуму.

У рамках дослідження висвітлено проблеми, які виникають в Україні, при реалізації ефективної системи соціального забезпечення. Одними з найбільших є проблеми фінансування системи соціального забезпечення та неефективність вітчизняної системи соціальних пільг.

Аналіз сучасного стану соціального забезпечення населення в Україні показав, що під соціальним забезпеченням слід розуміти сукупність нормативно закріплених соціальних гарантій спрямованих на вирівнювання положення окремих верств населення, які потребують державної допомоги з іншими у випадках настання соціальних ризиків, зокрема в умовах ведення війни.

Визначено, що створення ефективної системи фінансування соціального забезпечення населення є домінуючим завданням на сучасному етапі в Україні й потребує її подальшого вдосконалення та реформування.

За прийнятими у суспільстві нормами, устанавлюються стандарти, які гарантує і забезпечує держава. До основних належать: прожитковий мінімум; мінімальна заробітна плата; мінімальна пенсія; неоподаткований мінімум і інші. Слід зазначити, що критерієм визначення розміру державної соціальної допомоги є прожитковий мінімум. Проаналізовано зміни розмірів прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії. За результатами аналізу можна зробити висновок, що за усіма показниками соціальних стандартів і гарантій спостерігається позитивна динаміка росту.

Враховуючи особливості існуючої вітчизняної практики запропоновано перелік основних напрямів щодо вдосконалення фінансового забезпечення соціальних гарантій в Україні. Аналіз особливостей фінансування соціального забезпечення населення в Україні показав, що вони є як у формуванні, так і у використанні фінансових ресурсів. Щодо фінансового забезпечення соціального захисту, то воно полягає у формуванні і використанні фінансових ресурсів для забезпечення соціальних завдань, цілей.

Бюджетні джерела відіграють визначальну роль у фінансуванні соціального захисту та соціального забезпечення і забезпечуються коштами Державного та місцевих бюджетів. Аналіз структури видатків соціальної

сфери в Україні довів, що на соціальний захист і соціальне забезпечення направляються найбільші видатки бюджетних коштів.

Аналіз статистичної інформації щодо загальних видатків і державних витрат на соціальний захист свідчить про позитивну щорічну динаміку їх зростання через щорічне збільшення розмірів основних соціальних виплат. Однак негативними чинниками, що є особливістю видатків державного бюджету України у 2020 та 2021 рр, це суттєве скорочення обсягів цих видатків із місцевих бюджетів.

Фінансове забезпечення соціального захисту населення України з кожним роком в абсолютному розмірі збільшується, водночас фінансові можливості держави є обмеженими.

Поява внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – виклик для України та її соціальної політики, системи соціальних служб та соціальних працівників, адже чинна в країні система соціальної підтримки не передбачала роботи з такою групою клієнтів, а фахівці не були підготовлені для неї, не володіли належним методологічним інструментарієм для роботи.

Проведений аналіз соціальної підтримки ВПО показав, що ці особи мають надвисокі ризики соціальної вразливості та бідності, оскільки через не залежні від них причини втратили засоби до існування та ресурси, якими володіли. Розглянуто проблеми ВПО, описано вітчизняний досвід роботи з ними, наведено ключові інтервенції у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Розглянуто та охарактеризовано основні моделі соціального захисту, які знайшли своє відображення в економічних системах світу. На основі дослідження моделей соціального захисту населення зарубіжних країн аргументовано, що для України найбільш сприятливою є така модель, яка б відповідала умовам соціально орієнтованої економіки і становила поєднання елементів складових моделей в частині наявності жорсткого державного контролю за дотриманням соціальних гарантій; розвитку соціального партнерства. Враховуючи сучасний стан і тенденції розвитку вітчизняної економіки в умовах війни збільшення обсягів бюджетного фінансування в Україні є проблематичним, тому необхідно зосередити увагу на підвищенні ролі та рівня позабюджетного фінансування.

Доведено, що незважаючи на те, що після війни будуть обмежені ресурси, однак у міру просування у вирішенні негайних викликів важливо спиратися на чітку стратегію соціального забезпечення населення. У цьому контексті запропоновано пріоритетні напрями державної соціальної політики з питань соціального захисту відповідно стратегії інклюзивного відновлення в Україні.

Отже, висвітлені в роботі проблеми вказують на те, що в Україні ще недостатня дієвість механізму реалізації державних гарантій соціального розвитку, яка викликана обмеженнями фінансового забезпечення, а також існуючими проблемами підвищення якості функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА:

Смирнова І.І., Сімакова О.К., Карлаш Ю.Д. Державні соціальні стандарти та гарантії як основа ефективного розвитку соціального захисту населення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. №33.

АНОТАЦІЯ

Сімакова Олександра Костянтинівна. Дослідження державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення. – Кваліфікаційна праця на правах рукопису

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти – магістра за спеціальністю 232 Соціальне забезпечення. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, Краматорськ, 2022.

Об'єкт дослідження є процес надання державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методичні підходи до розвитку державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення.

У першому розділі розглянуто сутність і роль державних соціальних гарантій в Україні. Розглянуто формування механізму забезпечення соціальних гарантій держави. Досліджено існуючі наукові підходи до визначення поняття соціальне забезпечення і проаналізовано систему соціального забезпечення населення України на сучасному етапі.

У другому розділі проведено дослідження стану державних соціальних гарантій у системі соціального забезпечення населення в Україні. Проаналізовано стан державних гарантій, спрямованих на соціальне забезпечення населення, визначено особливості фінансування соціального забезпечення населення в Україні. Досліджено сучасний стан соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб під час воєнного стану.

У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід формування та реалізації соціального забезпечення населення та можливості його впровадження у вітчизняну практику, з'ясовано, який саме закордонний досвід зараз в Україні можливо та варто впровадити для формування та реалізації соціального забезпечення населення. Запропоновано пріоритетні напрями розвитку соціального забезпечення населення під час інклюзивного відновлення в Україні.

Ключові слова: державні соціальні гарантії, соціальні стандарти, соціальне забезпечення, соціальний захист, соціальна політика держави, моделі соціального забезпечення

ANNOTATION

Simakova Oleksandra. Research of state social guarantees in the system of social security of the population. – Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a higher education degree – master's degree in 232 Social Welfare. – Donbas State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2022.

The object of research is the process of providing state social guarantees in the system of social security of the population.

The subject of the research is the theoretical foundations and methodical approaches to the development of state social guarantees in the system of social security of the population.

The first chapter examines the essence and role of state social guarantees in Ukraine. The formation of the mechanism for providing social guarantees of the state was considered. The existing scientific approaches to defining the concept of social security have been studied and the system of social security of the population of Ukraine at the current stage has been analyzed.

In the second chapter, a study of the state of state social guarantees in the system of social security of the population in Ukraine is carried out. The state of state guarantees aimed at the social security of the population is analyzed, the peculiarities of financing the social security of the population in Ukraine are determined. The current state of social security of internally displaced persons during the martial law was studied.

In the third section, the foreign experience of the formation and implementation of social welfare of the population and the possibility of its introduction into domestic practice are investigated, it is clarified what foreign experience is currently possible and worth implementing in Ukraine for the formation and implementation of social welfare of the population. The priority directions for the development of social security of the population during the inclusive recovery in Ukraine are proposed.

Keywords: state social guarantees, social standards, social security, social protection, state social policy, social security models